

กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*
THE DECISION MAKING PROCESS IN VOTING
FOR MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES PROCESS

ประกอบ คงยะมาศ¹ และ พระไพบุลย์ โชติโย (กลีนบัว)²

Prakob Kongyamast¹ and Phra Paiboon Chotiyo (glinbua)²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ubon Ratchathani Campus, Thailand

Corresponding Author's Email : prawinpk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษากระบวนการตัดสินใจของประชาชนในการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันเป็นรูปแบบสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย กระบวนการดังกล่าวหมายถึงลำดับขั้นที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้ประเมินและคัดเลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดในการใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ (1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและผู้สมัคร (2) การกำหนดเกณฑ์ตัดสินใจและการให้น้ำหนักของแต่ละเกณฑ์ (3) การประเมินและจัดลำดับความเหมาะสมของผู้สมัคร และ (4) การตัดสินใจขั้นสุดท้ายในการลงคะแนน เป้าหมายสูงสุดคือการเอื้อให้สังคมได้มาซึ่งนักการเมืองที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในหลักประชาธิปไตย จริยธรรมทางการเมือง ความรู้และความตระหนักรู้ทางการเมือง ตลอดจนความเข้าใจต่อพลวัตทางอารมณ์การเมืองของสังคม ซึ่งล้วนส่งเสริมความมั่นคงและความยั่งยืนของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การเลือกตั้ง กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง

Abstract

This academic article examines the decision-making process underlying citizens' voting behavior in elections for Members of the House of Representatives, an essential form of political participation in a democratic

* Received 22 October 2025; Revised 12 February 2026; Accepted 1 April 2026

system. The process refers to the sequence through which eligible voters evaluate and choose a candidate or political party deemed most appropriate to exercise sovereign power on their behalf. It comprises four main stages: (1) receiving information about the election and candidates, (2) establishing decision criteria and assigning weights to those criteria, (3) evaluating and ranking candidates, and (4) making the final voting decision. The ultimate aim is to help society select politicians with desirable attributes namely a firm commitment to democratic principles, sound political ethics, informed political knowledge and awareness, and an understanding of societal political emotions and dynamics. Such qualities contribute to the stability and sustainability of democratic governance.

Keywords: Election, Decision Making Process, Decision Making in Voting Process.

บทนำ

การเลือกตั้ง (election) เป็นหนึ่งในเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยในการมอบความไว้วางใจให้ผู้แทนไปใช้อำนาจแทนตน สิทธิในการเลือกตั้งจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนและเป็นกลไกเชิงสถาบันที่จัดให้เกิดการมีส่วนร่วมของพลเมืองให้สอดคล้องกับประชาธิปไตยตามกระบวนการ (procedural democracy) ในกรอบแนวคิดดังกล่าว สังคมพยายามตอบคำถามหลักด้านการตัดสินใจทางการเมืองสามประการ คือ (1) ใครควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) จะรับรองสิทธิในการออกเสียง (vote) ของผู้มีส่วนร่วมเพียงใด และ (3) จำนวนเสียงที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับการตัดสินใจทางการเมืองคือเท่าใด ภายใต้คำนิยามที่ยอมรับในวงการวิชาการทางรัฐศาสตร์ของประเทศเสรีประชาธิปไตยตะวันตก (สตีธร ธนานิธิโชติ, 2545) การเลือกตั้งคือกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนผ่านการลงคะแนนเพื่อคัดเลือกบุคคลหนึ่งจากหลายบุคคล หรือจากบัญชีรายชื่อหนึ่งหรือหลายบัญชี ให้เข้าไปทำหน้าที่แทนตนในสถาบันนิติบัญญัติและบริหาร ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ความสำคัญของการเลือกตั้งอยู่ที่การเป็นพื้นที่แสดงออกซึ่งเสรีภาพทางความคิดและทางการเมืองของประชาชน ประชาชนใช้สิทธิเลือกผู้แทนที่มีนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของตนเพื่อบริหารราชการแผ่นดินอย่างชอบธรรม ช่วยลดความตึงเครียด ขจัดความขัดแย้ง และป้องกันการสืบทอดอำนาจ อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับให้ผู้ดำรงตำแหน่งจากการเลือกตั้งตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อเจ้าของอำนาจที่แท้จริง กล่าวคือประชาชนสามารถกำหนดอนาคตทางการเมืองของผู้แทนด้วยการเลือกหรือไม่เลือกกลับเข้ามา

ปฏิบัติหน้าที่อีกครั้ง ดังนั้น การเลือกตั้งย่อมส่งผลต่อการพัฒนาการเมือง เพราะทำให้พลเมืองตระหนักถึงหน้าที่ของตนในการร่วมคัดเลือกผู้แทนและรัฐบาล (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2544) จึงอาจกล่าวได้ว่า การไปใช้สิทธิออกเสียงเป็นทั้งหน้าที่พลเมืองและก้าวแรกของประชาธิปไตยเชิงปฏิบัติ การตัดสินใจลงคะแนนของประชาชนในแต่ละครั้ง เปรียบได้กับการมอบอำนาจในการบริหารประเทศให้แก่ผู้แทนที่ตนไว้วางใจ โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลากหลาย กำกับอยู่ การเลือกผู้สมัครมิได้มีเพียงมิติของการคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เท่านั้น แต่ยังอาจเกี่ยวพันกับแรงจูงใจ ผลประโยชน์ตอบแทน หรือการรับรู้เชิงนโยบายของผู้สมัครด้วย การตัดสินใจที่มีคุณภาพช่วยให้ได้มาซึ่งผู้แทนที่มีคุณลักษณะสำคัญของนักการเมืองที่ดี ได้แก่ มีความรู้ความสามารถ ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม อันจะส่งเสริมหลักความเป็นธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบของผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้ง

ด้วยเหตุนี้ เพื่อธำรงคุณภาพของกระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งให้เอื้อต่อการได้มาซึ่งผู้แทนที่มีคุณสมบัติครบถ้วน และเพื่อเสริมสร้างสังคมประชาธิปไตยให้เข้มแข็งและยั่งยืน บทความนี้จึงมุ่งอธิบายกรอบความเข้าใจและแนวทางเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งยังคงเป็นประเด็นท้าทายในบริบทสังคมและการเมืองไทยร่วมสมัย

การเลือกตั้ง (Election)

การเลือกตั้งเป็นกลไกพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยกำหนดทิศทางของประเทศโดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสะท้อนเจตจำนงของประชาชนในฐานะผู้ทรงอำนาจสูงสุดและมีผลโดยตรงต่อการจัดตั้งรัฐบาลและการกำหนดนโยบายสาธารณะ ดังนั้น การจัดการเลือกตั้งจึงต้องดำเนินการภายใต้ระบบและหลักเกณฑ์ที่โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ เพื่อให้ผลการเลือกตั้งได้รับการยอมรับและสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยซึ่งประเทศไทยได้พัฒนาระบบและกระบวนการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญในแต่ละยุคสมัย สะท้อนความพยายามปรับปรุงกติกาทางการเมืองให้เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย การศึกษากระบวนการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงมีความสำคัญ ทั้งในด้านความเข้าใจโครงสร้างและกลไกของระบบเลือกตั้ง และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นธรรมและประสิทธิภาพของการเลือกตั้งในทางปฏิบัติ

ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งคือกระบวนการที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยแสดงเจตจำนงเพื่อบอกความไว้วางใจให้ผู้แทนใช้อำนาจแทนตน โดยสิทธิออกเสียงลงคะแนนถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในสังคมประชาธิปไตย สอดคล้องกับข้อ 21(1)แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

(Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งกำหนดให้เจตจำนงของประชาชนเป็นรากฐานแห่งอำนาจรัฐ และต้องแสดงออกผ่านการเลือกตั้งที่สุจริต โปร่งใส เป็นระยะ และยึดหลักหนึ่งคนหนึ่งเสียงโดยลงคะแนนลับ(กรรมล ทองธรรมชาติ, 2525) ในทางรัฐศาสตร์ การเลือกตั้งหมายถึงกระบวนการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคัดเลือกบุคคลหรือบัญชีรายชื่อจากผู้สมัครหลายทางเลือก เพื่อเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชนในองค์กรของรัฐ โดยเฉพาะฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร อันเป็นกลไกสำคัญของประชาธิปไตยแบบผู้แทน ทั้งยังเป็นกระบวนการเชิงสถาบันที่รับรองการมีส่วนร่วมทางการเมือง กำหนดขอบเขตของผู้มีสิทธิออกเสียง และหลักเกณฑ์การตัดสินใจตามเสียงข้างมาก (พจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ขณะที่ สติธร ธนานิธิโชติ (2545) อธิบายว่า การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางสถาบันที่จัดให้เกิดการมีส่วนร่วมของมวลชนให้สอดคล้องกับค่านิยมของประชาธิปไตยตามกระบวนการ (procedural democracy) ซึ่งพยายามตอบคำถามเชิงหลักการ 3 ประการ ได้แก่ (1) ใครควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง (2) ควรรับรองสิทธิในการออกเสียง (vote) ของผู้มีส่วนร่วมเพียงใด และ (3) จำนวนเสียงที่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจทางการเมืองควรเป็นเท่าใด ในทำนองเดียวกัน วัชรฯ ไชยสาร (2544) เห็นว่าการเลือกตั้งคือกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนผ่านการลงคะแนนเพื่อเลือกผู้แทนที่มีนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของตนไปใช้อำนาจอธิปไตยอย่างชอบธรรม สอดคล้องที่ พิมลจรรย์ นามวัฒน์ (2534) ที่อธิบายว่า ในเชิงปฏิบัติการเลือกตั้งคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนแสดงความเห็นโดยอิสระว่าจะมอบหมายให้ผู้ใดเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่ได้รับเลือกย่อมได้รับการยอมรับให้เป็นผู้แทนของประชาชนและมีสิทธิที่ได้รับมอบหมายให้เข้าร่วมกำหนดทิศทางการบริหารและการปกครอง เช่นเดียวกับณัชชาภัทร อุ่นตรงจิต (2528) ที่อธิบายว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างยิ่งของประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนเพราะเป็นกลไกคัดสรรบุคคลไปทำหน้าที่แทนประชาชนทั้งประเทศในสถาบันนิติบัญญัติและบริหาร นอกจากนี้ การเลือกตั้งยังสะท้อนเจตจำนงเชิงนโยบายของประชาชนต่อการจัดทำหรือการละเว้นนโยบายสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะ (กรรมล ทองธรรมชาติ; สมบูรณ์ สุขสำราญ; ปรีชา หงส์ไกรเลิศ, 2531) เมื่อพิจารณาจากนิยามข้างต้นอธิบายสอดคล้องกันว่า การเลือกตั้ง คือกระบวนการที่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกบุคคลหนึ่งหรือหลายคนจากผู้สมัครจำนวนมาก หรือเลือกจากบัญชีรายชื่อหนึ่งหรือหลายบัญชีเพื่อให้ผู้นั้นเข้าไปกระทำการแทนตน ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่เฉพาะประการใดหรือหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรเพื่อถ่วงดุลและตรวจสอบฝ่ายบริหาร (ปรีชา หงส์ไกรเลิศ, 2524 ; วิสุทธิ์ โปธิแทน, 2524) ทั้งนี้สอดคล้องกับข้ออธิบายของ ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2520) ที่มองว่าการเลือกตั้งคือการที่ประชาชนคัดเลือกบุคคลหนึ่งจากหลายบุคคล หรือจากบัญชีรายชื่อหลายบัญชีเพื่อให้เข้าไปมีส่วนมีเสียงในการบริหารราชการแผ่นดิน

สรุปได้ว่า การเลือกตั้งเป็นกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนผ่านการลงคะแนนโดยเสรีเพื่อคัดสรรผู้แทนที่สอดคล้องกับเจตจำนงและความต้องการเชิงนโยบายของตนให้เข้าไปบริหารราชการแผ่นดิน กำหนดทิศทางการปกครองและถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอันเป็นกิจกรรมหลักของระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

Cohen (1971) เห็นว่าการเลือกตั้งเป็นหลักการแกนกลางของประชาธิปไตย แม้อุดมคติจะมุ่งให้ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรง แต่ข้อจำกัดด้านขนาดประชากร ความรู้ทางการเมือง และภาระหน้าที่ทางอาชีพ ทำให้สังคมสมัยใหม่พัฒนาไปสู่ระบบผู้แทน โดยประชาชนใช้อำนาจผ่านการเลือกตั้งบุคคลที่เห็นว่ามี khả năngเข้าไปบริหารรัฐแทนตน สอดคล้องกับธโรธร ตู๋ทองคำ (2534) ที่อธิบายความสำคัญของการเลือกตั้งในสองมิติที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ มิติทางทฤษฎี ซึ่งการเลือกตั้งเป็นที่มาของผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และมิติทางปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมบทบาทสำคัญ ได้แก่ การแปลงเจตจำนงของประชาชนเป็นอำนาจสาธารณะและสร้างความชอบธรรมแก่ระบอบการเมือง การคัดเลือกผู้ปกครอง การเชื่อมโยงสถาบันการเมืองกับประชาชนผ่านการมีส่วนร่วม การเป็นสัญลักษณ์และกลไกคุ้มครองประชาธิปไตยในภาวะวิกฤต การเสริมสร้างความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และการกล่อมเกลางานการเมืองผ่านกระบวนการหาเสียงและการสื่อสารสาธารณะ

สรุปได้ว่า การเลือกตั้งมีความสำคัญในฐานะกลไกสถาปนาความชอบธรรม คัดเลือกผู้ใช้อำนาจรัฐ เชื่อมโยงรัฐกับประชาชน คุ้มครองระบอบประชาธิปไตย และส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมของสังคม

คุณสมบัติสำคัญของนักการเมืองที่ดี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556) ให้นิยาม นักการเมือง ว่าเป็นผู้ฝึกฝนและปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง เช่น รัฐมนตรีหรือสมาชิกรัฐสภา ขณะที่ในเชิงสังคมการเมือง นักการเมืองถูกมองว่าเป็นผู้นำหรือผู้แสวงหาอำนาจซึ่งมีบทบาทในการตัดสินใจสาธารณะ ครอบครองสถานภาพหรืออิทธิพลที่ส่งผลต่อสังคม (Dahl อ้างถึงใน อธิวัฒน์ เสรีรังสรรค์, 2532) สำหรับประเทศไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2564 ประกอบด้วยสมาชิกจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อรวม 500 คน ขณะที่ ลิขิต อธิวัฒน์ (2549) เสนอว่าคุณสมบัติของนักการเมืองที่ดีควรประกอบด้วย ความยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตยและการเคารพกติกาทางการเมือง จริยธรรมทางการเมืองที่เน้นความซื่อสัตย์ โปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความสามารถในการรับรู้และประเมินนัยทางการเมืองจากสถานการณ์ต่างๆ อย่างรอบคอบ และความตระหนักต่ออารมณ์และพลวัตทางการเมืองของสังคม

สรุปได้ว่า นักการเมืองที่ดีควรเป็นผู้มีทั้งอุดมการณ์ จริยธรรม ความรู้ และความเข้าใจ ต่อบริบททางการเมืองและสังคม เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและชอบธรรม

กระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Process)

ความหมายของการตัดสินใจ

การตัดสินใจคือกระบวนการอย่างเป็นลำดับขั้นในการสร้าง ประเมิน และคัดเลือก ทางเลือกหนึ่งจากหลายทางเลือก โดยมีสาระสำคัญอยู่ที่การลดจำนวนทางเลือกให้เหลือ แนวทางที่เหมาะสมที่สุดต่อเป้าหมายที่กำหนด กล่าวได้ว่าเป็นกลไกในการจำแนก คัดกรอง และเลือกคำตอบที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของผู้ตัดสินใจ

Barnard (1986) เห็นว่าการตัดสินใจเกิดจากการรับรู้สถานการณ์ผ่านกรอบค่านิยม และความเชื่อของบุคคล ซึ่งนำไปสู่การเลือกเพื่อให้ได้สภาพที่พึงประสงค์สูงสุด สอดคล้องกับ แนวคิดของ ดิน ปรัชญพฤทธิ และอิสระ สุวรรณบล (2514) ที่มองว่าเป็นการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อตอบสนองเป้าหมายหรือความต้องการของผู้เลือก ฉัตรพร เสมอใจ (2550) อธิบายเพิ่มเติมว่า กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยการสร้างชุดทางเลือก การประเมินผล และการเลือกไปปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของนักวิชาการหลายท่านที่มองว่าการตัดสินใจคือการ เลือกแนวทางเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถ มานะ (2550), สมคิด บางโม (2558) และ วิชัย โสสุวรรณจินดา (2535) ที่ชี้ว่าเป็นการเลือก ระหว่างทางเลือกต่างๆเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขณะที่ ญัณฐพันธ์ เขจร นันท์ (2551) เน้นมิติการรับรู้และวิเคราะห์ปัญหาหรือโอกาส การกำหนดและประเมิน ทางเลือก และการเลือกแนวทางที่เหมาะสม ขณะที่ จิระจิตต์ ราคา (2535) ชี้ว่า การตัดสินใจ เกิดขึ้นทันทีที่มีการเลือกทางเลือกหนึ่ง แต่การตัดสินใจที่ดีต้องนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ เช่นเดียวกัน Cummings and Worley (1985) เสนอว่าเป็น การเลือกทางใดทางหนึ่ง จากหลายทางเลือกที่มีอยู่โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของทางเลือกนั้นอย่างเป็นผล

สรุปได้ว่า การตัดสินใจคือการเลือกแนวทางหนึ่งจากหลายทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการตัดสินใจ

วิชัย โสสุวรรณจินดา (2535) เสนอว่ากระบวนการตัดสินใจประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ต่อเนื่อง ได้แก่ (1) การตระหนักและกำหนดปัญหา โดยระบุเป้าหมายและประเด็นปัญหาให้ ชัดเจน (2) การพัฒนาและประเมินทางเลือก ด้วยการรวบรวมข้อมูลและทรัพยากรเพื่อสร้าง และวิเคราะห์ทางเลือกที่หลากหลาย (3) การคัดสรรทางเลือก โดยพิจารณาความสอดคล้องกับ เป้าหมายเพื่อเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด (4) การนำไปปฏิบัติ พร้อมสื่อสารมติสู่ผู้เกี่ยวข้อง และรับข้อมูลย้อนกลับ และ (5) การประเมินผล โดยพิจารณาความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ระดับการยอมรับ และบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Simon (1960 อ้างถึงใน วุฒิชัย จานง, 2523) ซึ่งอธิบายกระบวนการตัดสินใจใน 6 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินคุณค่าของข้อมูล การกำหนดทางเลือก การเลือกทางเลือกซึ่งถือเป็นแก่นของการตัดสินใจ และการนำไปปฏิบัติพร้อมตรวจสอบความสอดคล้องของผลลัพธ์กับปัญหาที่กำหนดไว้แต่ต้น

สรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจเป็นลำดับขั้นตั้งแต่การกำหนดปัญหา แสวงหาและประเมินข้อมูล สร้างและเลือกทางเลือก ไปจนถึงการนำไปปฏิบัติและประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง (Decision Making in Voting Process)

ความหมายของการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง

การตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง หมายถึง กระบวนการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งมีคุณสมบัติตามกฎหมาย แสดงเจตจำนงของตนผ่านการเลือกตั้งหรือการลงประชามติ โดยสาระสำคัญคือการพิจารณาและคัดเลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดให้เป็นผู้แทนทางการเมือง (พจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556) กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยสององค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) มิติกระบวนการ ซึ่งครอบคลุมลำดับขั้นตั้งแต่การแสวงหาและประเมินข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครหรือพรรค การชั่งน้ำหนักปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จนถึงการลงคะแนน และ (2) มิติทางเลือก ซึ่งหมายถึงชุดตัวเลือกที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องตัดสินใจเลือก โดยแต่ละทางเลือกสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแตกต่างกันไป (บุญศรี ยีหะ, 2563) สอดคล้องกับที่ พจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556) อธิบายไว้ เป็นกระบวนการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้ออกเสียงลงคะแนนออกเสียงหรือแสดงเจตนาของตนในการเลือกตั้งหรือลงประชามติ

สรุปได้ว่า การตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคือกระบวนการเชิงเหตุผลและการเลือกที่ผู้มีสิทธิใช้เพื่อกำหนดตัวแทนหรือแสดงเจตจำนงทางการเมืองของตนภายใต้กรอบกฎหมายและระบอบประชาธิปไตย

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง

พฤติกรรมการลงคะแนนของประชาชนไทยมีความหลากหลายและซับซ้อน แตกต่างตามบริบทส่วนบุคคลและสังคม การทำความเข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องจึงมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพประชาธิปไตย งานศึกษาหลายชิ้นเสนอกรอบปัจจัยที่สอดคล้องกัน โดยสามารถสรุปเป็นมิติสำคัญ อาทิ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2561) เห็นว่ามีอย่างน้อย 4 มิติ ได้แก่ (1) คุณลักษณะของผู้สมัคร (2) นโยบายของผู้สมัคร (3) พรรคการเมืองที่สังกัด และ (4) ความสามารถในการสื่อสารของผู้สมัคร สอดรับกับ ขวัญหทัย แจ่มแจ้ง (2562 อ้างถึงใน จัน

ทמר สีหาบุญลี, 2566) ที่เสนอว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ประกอบด้วย (1) คุณสมบัติ/ความรู้ความสามารถของผู้สมัคร (2) เนื้อหา นโยบายและความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เลือก (3) การรณรงค์/กลยุทธ์หาเสียงและการรับรู้ข่าวสาร (4) การจูงใจเชิงสิ่งตอบแทนหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และ (5) ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัคร สอดคล้องกับ บุญศรี ยี่หะ (2562) ที่อธิบายว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านผู้สมัคร เช่น คุณลักษณะ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ บุคลิกภาพ และความสามารถในการสื่อสาร (2) ปัจจัยด้านนโยบายและพรรคการเมือง ครอบคลุมเนื้อหา นโยบาย ยุทธศาสตร์ ภาวะผู้นำ และภาพลักษณ์ของหัวหน้าพรรค (3) ปัจจัยด้านการรณรงค์และสื่อสารทางการเมือง เช่น รูปแบบการหาเสียง การรับรู้ข่าวสาร และบทบาทของสื่อมวลชน (4) ปัจจัยด้านผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อาทิ ความรู้ ความเชื่อทัศนคติ ประสบการณ์ และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (5) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในชุมชน ขณะที่ จิรัชยา เคล้าดี, เชิงฐิภัทร์ เดชคุรทธานนท์, ธีรภูมิ ยุติธรรม, มุฮัมมัดอัยมัน หะยีมะมิง (2564) ได้ร่วมกันอธิบาย ว่าปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ประกอบด้วย ๑)รูปแบบที่ใช้ในการหาเสียง ๒)รูปแบบของหัวหน้าพรรคการเมือง ๓)ลักษณะของหัวหน้าพรรคการเมือง ๔)การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และ ๕)การมีส่วนร่วมทางการเมือง

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง สามารถสรุปเป็นมิติสำคัญ ได้แก่ (1)ปัจจัยด้านผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (2)ปัจจัยด้านนโยบายและพรรคการเมือง (3)ปัจจัยด้านการรณรงค์และสื่อสารทางการเมือง (4)ปัจจัยด้านผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (5)ปัจจัยด้านความสัมพันธ์และสิ่งจูงใจ และ (6)ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในชุมชน

กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง

กระบวนการตัดสินใจออกเสียงของประชาชนเองเป็นขั้นตอนสำคัญที่สามารถอธิบายโดยประยุกต์แนวคิดกระบวนการตัดสินใจทั่วไป และสังเคราะห์ได้เป็น 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ระยะข่าวสาร ผู้มีสิทธิเลือกตั้งรับรู้การจัดการเลือกตั้ง ติดตามข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัคร พรรคการเมือง และนโยบาย ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชน สื่อออนไลน์ และการหาเสียงภาคสนาม พร้อมทั้งคัดกรองและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อลดจำนวนตัวเลือกให้เหลือกลุ่มที่ตนสนใจพิจารณา ระยะที่ 2 ระยะหลักเกณฑ์ ผู้ลงคะแนนกำหนดเกณฑ์และให้นำหนักปัจจัยประกอบการตัดสินใจ เช่น นโยบาย คุณสมบัติผู้สมัคร ความผูกพันทางการเมือง หรือจุดยืนต่อประเด็นสาธารณะ โดยเปรียบเทียบข้อมูลกับค่านิยมและทัศนคติของตน ระยะที่ 3 ระยะประเมิน นำเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดลำดับความเหมาะสมของผู้สมัคร พิจารณานำหนักคุณสมบัติและความสอดคล้องกับความต้องการส่วนบุคคล อาจมีการทบทวนหรือปรับลำดับก่อนข้อสรุปสุดท้าย และระยะที่ 4 ระยะตัดสินใจ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้ผู้สมัครที่

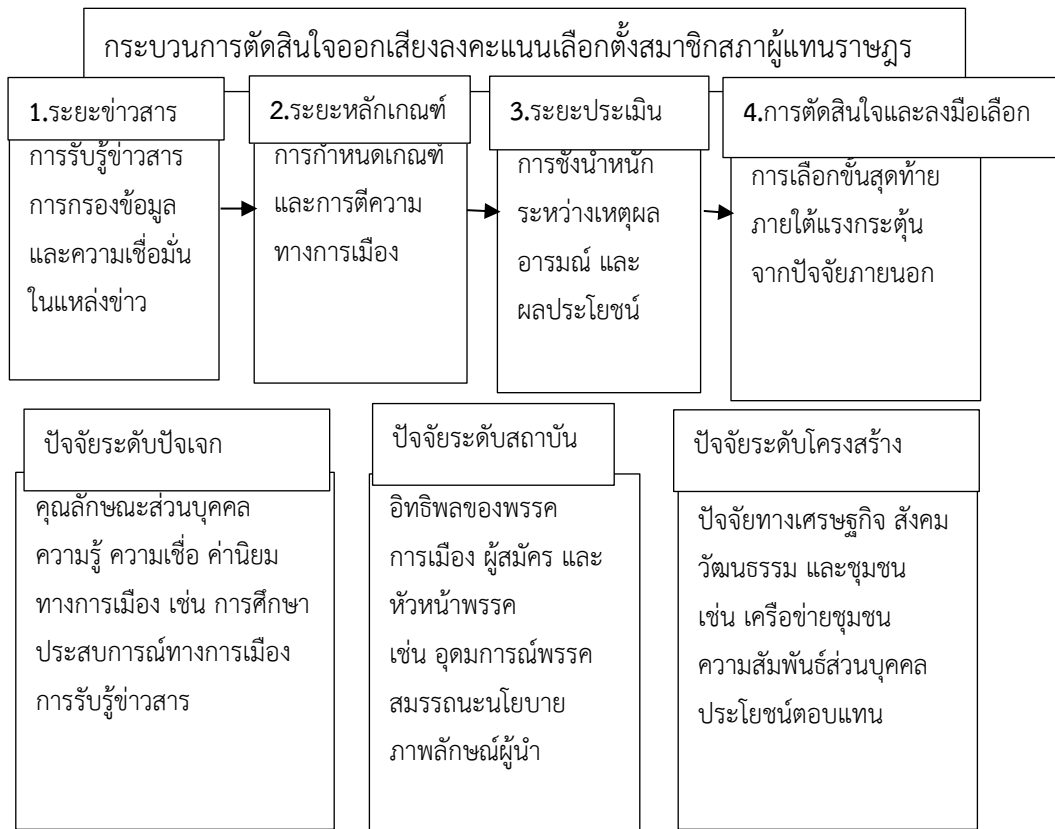
สอดคล้องกับเกณฑ์และความนิยมส่วนตนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจในช่วงท้ายอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเฉพาะหน้า เช่น การชักจูงหรือแรงจูงใจอื่น ซึ่งอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเลือกได้(เสาวนีย์ ศิริพจนานนท์, 2554; สัมฤทธิ์ ราชสมณะ, 2530; McGuire, 2006; Siripotchananon, 2001)

สรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งเป็นลำดับขั้นตั้งแต่การรับรู้ข่าวสาร การกำหนดเกณฑ์ การประเมินทางเลือก จนถึงการตัดสินใจขั้นสุดท้าย ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ของข้อมูล ค่านิยม และบริบทแวดล้อมทางการเมือง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” พบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ 1)การตัดสินใจเลือกตั้งเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ตั้งแต่การรับรู้ข่าวสารจนถึงการแสดงออกในคูหา 2)มีทั้งเหตุผลและอารมณ์ร่วมอยู่ในกระบวนการเดียวกัน ไม่ใช่การตัดสินใจเชิงตรรกะเพียงอย่างเดียว 3) โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมการเมืองไทย เช่น ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลหรือบุญคุณ มีผลต่อการตัดสินใจอย่างสำคัญ และ 4)การเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองและการเข้าถึงข้อมูลที่โปร่งใส จะช่วยยกระดับคุณภาพของกระบวนการตัดสินใจในอนาคต

การตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไทยเป็นกระบวนการสังคม/จิตวิทยาที่ดำเนินผ่าน 4 ระยะและอยู่ภายใต้ปัจจัย 3 ระดับ โดยมีลักษณะเฉพาะคือการผสมผสานระหว่างเหตุผลเชิงนโยบายกับอารมณ์เชิงสังคม ภายใต้เงื่อนไขของระบบการเมืองไทยที่ยังมีพลวัตต่อเนื่อง ผู้เขียนสามารถสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สรุป

บทความนี้อธิบายกระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะกลไกหลักของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยใช้อำนาจผ่านผู้แทน อันสะท้อนความชอบธรรมของระบอบและคุณภาพของการกำกับตรวจสอบอำนาจรัฐ การเลือกตั้งจึงมิใช่เพียงกิจกรรมเชิงพิธีกรรม หากเป็นกลไกเชิงสถาบันที่แปลงเจตจำนงของประชาชนให้เป็นอำนาจสาธารณะอย่างเป็นระบบ

ความสำคัญของการเลือกตั้งพิจารณาได้สองระดับ คือ ระดับทฤษฎีซึ่งเป็นที่มาของโครงสร้างอำนาจรัฐทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และระดับปฏิบัติซึ่งทำหน้าที่สถาปนาความชอบธรรม คัดเลือกผู้ปกครอง เชื่อมโยงรัฐกับประชาชนผ่านสัญญาประชาคม ค้ำครองระบอบจากความรุนแรง หล่อหลอมสำนึกความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และส่งเสริมการกล่อมเกลາทางการเมือง

ในด้านคุณภาพของผู้แทน นักการเมืองที่ดีควรมีความยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย จริยธรรม ความรู้ทางการเมือง ความสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ และความเข้าใจอารมณ์ทางการเมืองของสังคม เพื่อกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน

เชิงกระบวนการ การตัดสินใจเป็นลำดับขั้นตั้งแต่การรับรู้ปัญหา การสร้างและประเมินทางเลือก การคัดเลือก และการติดตามผล โดยอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้และเกณฑ์ที่ชัดเจน เมื่อนำมาประยุกต์กับการเลือกตั้ง สามารถจำแนกได้ 4 ระยะ ได้แก่ ระยะข่าวสาร ระยะกำหนดหลักเกณฑ์ ระยะประเมิน และระยะตัดสินใจ ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกในช่วงท้าย

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนประกอบด้วยหลายมิติ อาทิ ลักษณะและทัศนคติของผู้มีสิทธิ คุณสมบัติผู้สมัคร นโยบายและภาพลักษณ์พรรค ภาวะผู้นำ การรณรงค์หาเสียง การสื่อสาร การจูงใจเชิงผลประโยชน์ และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม สะท้อนว่าการตัดสินใจลงคะแนนเป็นผลจากการชั่งน้ำหนักข้อมูล ค่านิยม และบริบทแวดล้อม

ดังนั้น การตัดสินใจออกเสียงอย่างมีคุณภาพบนฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เกณฑ์ที่มีเหตุผล และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมย่อมเอื้อให้ได้ผู้แทนที่พึงประสงค์ และเสริมสร้างความมั่นคงยั่งยืนของประชาธิปไตย ทั้งในเชิงโครงสร้างอำนาจรัฐและวัฒนธรรมทางการเมืองของพลเมือง

เอกสารอ้างอิง

- กรมพล ทงธรรมชาติ. (2525). การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- กรมพล ทงธรรมชาติ, สมบูรณ์ สุขสำราญ, และปรีชา หงส์ไกรเลิศ. (2531). การเลือกตั้งพรรคการเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาล. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิจัยคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทรม สหบัญญลี. (2566). ปัจจัยการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. วิจัยปริทัศน์. (ฉบับเดือน มกราคม, 2566), 1-21.
- จิระจิตต์ รากา. (2535). พฤติกรรมในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยุคเข็้น.
- ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิต. (2528). รัฐศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยุคเข็้น.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ์ และอิสระ สุวรรณบล. (2514). ปทานุกรมการบริหาร. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ธโรธร ตู่ทองคำ. (2534). ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาพื้นฐานของนโยบายและ

- ผลประโยชน์แห่งชาติของไทยและสหรัฐอเมริกา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2520). ระบอบประชาธิปไตย (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2532). ปัญหาการเมืองไทยในปัจจุบัน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- บุญอริ ยี่มะระ. (2563). การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 จังหวัดสงขลา. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- ปรีชา หงส์ไกรเลิศ. (2524). พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พิมลจรรย์ นามวัฒน์. (2534). การเลือกตั้ง. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556 (พิมพ์ ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2549). คุณสมบัติสำคัญของการเมืองที่ดี. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2568. จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9490000061572>
- วัชรวิทย์ ชาญชัย. (2544). ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี. เจ.เพสทโปรดักส์เซอร์.
- วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2535). ความลับขององค์กรการ : พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : ธรรมนิติ.
- วิสุทธิ โพธิ์แท่น. (2524). ประชาธิปไตย : แนวคิด และตัวแบบประเทศประชาธิปไตยในอุดมคติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิชัย จำนง. (2523). พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สตีธร ธนานิธิโชติ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องกระบวนการเลือกตั้งและปัจจัยในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมคิด บางโม. (2558). องค์กรและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2545). พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัมฤทธิ์ ราชสมณะ. (2530). กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ ศิริพจนานนท์. (2554). การตัดสินใจของประชาชนในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษาเฉพาะกรณี เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุโขทัย. ขอนแก่น :

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Barnard, C.I. (1986). *The Function of the Executive*. Cambridge : Harvard University press.

Cohen, C. (1971). *Democracy*. New York : Free Press.

Cummings, T.G., & Worley, C.G. (1985). *Organizational Development and Change* (9th ed.). South-Western CENGAGE Learning.

McGuire, M. (2006). “Collaborative Public Management : Assessing What We Know and How We Know It”. *Public Administrative Review*, 66(6), (2006, December) : 33-43.

Siripotchananon, S. (2001). *People's Decisions in Selecting Members of the House of Representatives: A case study Electoral District 1, Sukhothai Province*. Khon Kaen : Khon Kaen University.